

היחס ההלכתי להפרת חובת בידוד



תלמיד: אורי ישורון

כיתה: ט'

מורה מלווה: הרב אבישי רוזנפלד

בי"ס: ישיבת אמי"ת ברוכין

שאלה תורנית והקשר לחיים האישיים שלי

בשנה האחרונה התפרצה ברחבי העולם מגפת הקורונה, אשר משפיעה על כולנו בכל תחומי החיים. מדינת ישראל, כמו מדינות רבות בעולם, חוקקה חוקים וקבעה הגבלות כדי לעצור את ההדבקה ולמנוע את התפשטות המגפה. בתוך כך, משרד הבריאות פרסם הנחיות, לפיהן במספר מקרים שונים יש להיכנס לבידוד ואין לצאת מהבית. אני הייתי מספר פעמים בבידוד, לא הייתי יכול להתפלל במניין במשך הבידוד, דבר שהפריע לי מאוד כיוון שאני מקפיד להתפלל כל יום במניין. לכן החלטתי לכתוב את העבודה על נושא זה.

שאלתי היא האם קיים איסור הלכתי להפר בידוד כאשר הדבר נעשה לצורך מצווה, כגון תפילה במניין. השאלה מתחלקת לשני חלקים: כאשר קיים סיכוי שהפרת הבידוד תסכן אנשים אחרים, וכאשר הפרת הבידוד לא תסכן אף אדם.

סקירת מקורות תורניים

1. כאשר הפרת הבידוד עלולה לגרום לסיכון אנשים ברור שאסור להפר בידוד משום 'ונשמרתם מאד לנפשתיכם' (דברים, ד', ט'). הרמב"ם אף פסק זאת להלכה: 'וכן כל מקשל שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסיר ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה יפה. שצאמר השמר לך ושמר נפשך' (הל' רוצח ושמירת

הנפש י"א ד'). בנוסף, יש שלוש סיבות נוספות לאסור הפרת בידוד כאשר היא עלולה לסכן אחרים. הראשונה היא הגמרא במסכת חולין (י"א ע"א) שכותבת: "חמירא סכנתא מאיסורא". כלומר, סכנה חמורה מאיסור. הסיבה השנייה מובאת בתוספות בבבא קמא (כ"ז ע"ב): "יותר יש לו לשמור שלא יזיק משלא יזק". כלומר, החובה להישמר שלא להזיק לאחרים גדולה יותר מהשמירה שאדם צריך לשמור על עצמו שלא להיזק. הסיבה השלישית היא האיסור "לא תעמד על דם רעך" (ויקרא י"ט ט"ז). כלומר, יש חובה הלכתית לסייע לאדם שנמצא בסכנה, בעקבות זאת פסק השולחן ערוך: "הרואה את חברו טובע בים או ליסטים באין עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו... וכיוצא בדברים אלו עובר על לא תעמד על דם רעך" (ח"מ" תכ"א). ניתן ללמוד מכך קל וחומר- אם יש חובה לסייע לאדם שנמצא בסכנה, קל וחומר שאסור להכניס אותו למקום של סכנה (ש"ת מנחת אשר קורונה תליתאה ח').

2. כאשר אין חשש שהפרת הבידוד תגרום לסכנה, והסיבות שהזכרנו לעיל לא תקפות, יש לדון בסוגיות "דינא דמלכותא דינא" ו"מראית עין".

דינא דמלכותא דינא- המושג "דינא דמלכותא דינא" מופיע בגמרות בבבא קמא (ק"ג ע"ב) ובנדרים (כ"ח ע"א). משמעות המושג היא: דין המלכות- דין הוא. דהיינו, יש חובה הלכתית לציית לחוקי המדינה. כך גם פסק השולחן ערוך: "שדין המלך דין והוא שיהיה מטבעו יוצא באותם מהארצות שהרי הסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה דעתם שהוא אדוניהם והם לו עבדים" (ח"מ ש"ס ט"ב). עם זאת, יש מספר הגבלות לכלל "דינא דמלכותא דינא".

מקורה של ההגבלה הראשונה בספר יהושע. עם ישראל אומרים ליהושע: "כל אשר צויתנו נעשה ואל כל אשר תשלחנו נלך. ככל אשר שמענו אל משה כן נשמע אליך, רק יהיה ה' אלוהיך עמך כאשר יהיה עם משה. כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצוו ימת רק חזק ואמץ". בגמרא בסנהדרין (מ"ט ע"א) כתוב על הפסוקים הללו: "יכול אפילו לדברי תורה, תלמוד לומר 'רק חזק ואמץ'". דהיינו, עם ישראל יקשיבו ליהושע בתנאי שיקיים את הוראות הקב"ה וחוקי תורה, אבל אם יורה הוראות בניגוד לתורה, הם לא ישמעו בקולו. בעקבות זאת פסק הרמב"ם "אם גזר הפלך לבטל מצוה שאין שומעין לו" (הל' מלכים ג' ט').

ההגבלה השנייה נמצאת בדברי הרמ"א: "לא אמרין דינא דמלכותא אלא בדבר שיש בו הנאה למלך או שהוא לתקנת בני המדינה אבל לא שידונו דיני עכו"ם דאם כן בטלו כל דיני ישראל" (ח"מ ש"ס ח'). כלומר, הכלל "דינא דמלכותא דינא" חל רק בנושאים ממונים כמו מיסים וכד', אבל לא בשאר דברים, וכך גם פסק ר' משה פיינשטיין (אג"מ ח"מ ס"ב ב'). לכן, נראה לומר במקרה שלנו, אין חובה לציית להנחיות משרד הבריאות, כי אלה לא עוסקות בעניינים ממוניים.

מראית עין- מראית עין הוא האיסור לעשות מעשה מסוים שכשלעצמו מותר לעשותו, אך עשוי להיראות לאנשים אחרים כאילו האדם שעושה את המעשה חוטא, והרואה יבוא גם כן לעשות את המעשה. לכאורה אפשר לומר זאת על המקרה שלנו, שאנשים יכולים לחשוב שהאדם שמפר בידוד מסכן בזאת אנשים אחרים ובכך עובר על

"ונשמרתם מאד לנפשתיכם", או שעלול לחשוב שהוא עובר על דין המלכות, ויבוא גם כן להפר בידוד במקרה שבו אין היתר, ויעבור על "דינא דמלכותא דינא", ולכן יהיה אסור להפר בידוד גם אם לא מסכנים אף אדם. אולם הרב עובדיה יוסף כתב (יביע אומר ח"ו ח') שמראית עין נוהג רק במקרים שמצוינים במשנה או בגמרא שאומרים בהם מראית עין, אולם בשאר המקרים אין אומרים מראית עין. לפיכך, מכיוון שבמשנה ובתלמוד לא נאמר שאומרים מראית עין על שמירת הנפש או על "דינא דמלכותא דינא", נראה שאין אומרים מראית עין במקרה שלנו.

לאחר מכן שאלנו מספר רבנים על הנושא. הרב דב ליאור אמר שבגלל הסיבות שהזכרנו לעיל, אין איסור להפר בידוד, אולם הרב מרדכי שטרנברג והרב יוסף צבי רימון אמרו כי למרות שלכאורה אין איסור להפר בידוד, אין לעשות זאת מחשש שהפרת הבידוד תגרום לזלזול בחוקים, גם כשאין היתר להפר אותם.

סיכום

במקרה שיש חשש שהפרת הבידוד תגרום לסיכון אנשים אחרים, אסור לכל הדעות להפר בידוד. במקרה שהפרת הבידוד עלולה לגרום לסיכון אנשים, מכיוון שלא אומרים "דינא דמלכותא דינא", או "מראית עין", יש רבנים שאומרים שמותר להפר בידוד, אולם יש רבנים שאומרים שאסור, מחשש שהפרת הבידוד תגרום לזלזול בחוק.